

Голові разової спеціалізованої вченої ради
ВНЗ «Національна академія управління»
д.е.н., професору Штулер І.Ю.

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора економічних наук, професора
Чернеги Інни Іванівни
на дисертаційну роботу Місяйла Василя Михайловича на тему
«Державна економічна політика формування та розвитку ринку
консалтингових послуг»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 051 «Економіка»,
галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»

Актуальність теми дисертаційної роботи

В умовах цифрової трансформації та структурної перебудови національної економіки особливої актуальності набуває формування ефективної державної економічної політики формування та розвитку ринку консалтингових послуг. Сучасні процеси цифровізації, поширення платформних моделей ведення бізнесу, розвиток технологій штучного інтелекту та аналітики даних, а також зміна моделей взаємодії між суб'єктами господарювання формують нове середовище функціонування консалтингової діяльності. Паралельно відбувається трансформація інституційних і регуляторних засад розвитку ринку послуг, що потребує вдосконалення механізмів державного впливу, забезпечення конкурентного середовища, підвищення прозорості функціонування його суб'єктів та створення умов для впровадження сучасних консалтингових технологій.

Для України зазначені процеси відбуваються в особливих умовах воєнного стану, значної економічної невизначеності та одночасної необхідності реалізації завдань повоєнного відновлення. Це, з одного боку, посилює потребу суб'єктів підприємництва у професійній інформаційно-аналітичній, управлінській, фінансовій, цифровій та організаційній підтримці, а з іншого — ускладнює формування стабільного та конкурентоспроможного ринку консалтингових послуг. У цих умовах державна економічна політика має бути спрямована не лише на усунення інституційних і регуляторних бар'єрів, а й на стимулювання розвитку консалтингової діяльності, цифровізацію відповідного ринку, підтримку інноваційних форм надання послуг та

інтеграцію вітчизняних суб'єктів консалтингу до європейського й міжнародного професійного середовища.

Водночас традиційні підходи до дослідження консалтингової діяльності, які переважно зосереджуються на характеристиці окремих видів послуг або функціональних напрямках консалтингу, не забезпечують цілісного уявлення про закономірності формування та розвитку ринку консалтингових послуг під впливом державної економічної політики. Це актуалізує необхідність комплексного дослідження взаємозв'язків між інституційними умовами, регуляторними механізмами, економічними стимулами, цифровою трансформацією та процесами формування попиту і пропозиції на консалтингові послуги.

Саме на подолання зазначених теоретико-методичних і практичних прогалин спрямоване дослідження В.М. Місяйла. Обраний автором ракурс дослідження, є актуальним і своєчасним, а його наукова і практична значущість зростатиме в міру поглиблення євроінтеграційних процесів України.

Зв'язок дисертаційної роботи

з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційна робота виконана в межах науково-дослідної діяльності ВНЗ «Національна академія управління» на тему: «Цифровізація соціально-економічних систем: сучасний стан та перспективи розвитку» (державний реєстраційний номер 0122U202056). Тематика дослідження безпосередньо пов'язана з напрямом наукових розробок щодо цифрової трансформації державної економічної політики формування та розвитку ринку консалтингових послуг.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації

Методологічну основу наукового дослідження становить обґрунтоване поєднання загальнонаукових і спеціальних методів, застосованих системно та послідовно відповідно до завдань кожного підрозділу роботи, що загалом відповідає вимогам, які висуваються до кваліфікаційних наукових праць цього рівня.

Для досягнення мети та розв'язання поставлених завдань у дослідженні використано сукупність загальнонаукових і спеціальних методів, а саме: діалектичний – для виявлення основних тенденцій та закономірностей

розвитку консалтингових послуг в Україні; абстрагування і логічного узагальнення – при дослідженні історії розвитку, сутності основних дефініцій, категорій та визначень, формуванні висновків; системного аналізу – для розкриття економічного змісту та структури консалтингових послуг; статистичних методів – для оброблення та аналізу статистичних даних при оцінці стану формування та розвитку ринку консалтингових послуг; метод порівняння і аналогії – при вивченні зарубіжного досвіду державної політики сприяння розвитку консалтингових послуг та можливостей його адаптації в Україні; графічного аналізу – для подання узагальнених аналітичних та теоретичних результатів дослідження; економетричного моделювання та методу найменших квадратів – для оцінювання трендової й сезонної складових динаміки професійної, наукової та технічної діяльності; коефіцієнтного та інтегрального оцінювання – для визначення потенційної і реалізованої економічної цінності консалтингових послуг та рівня інформаційної визначеності ринку; методу статистичного проксі – для аналізу консалтингового сегмента за умов відсутності його окремого обліку в офіційній статистиці.

Отримані наукові положення, висновки і рекомендації є достовірними та логічно взаємопов'язаними внаслідок оперування ґрунтовним теоретико-методологічним інструментарієм і залучення значного масиву джерел – нормативно-правових актів України, звітів міжнародних консалтингових компаній, а також результатів власного емпіричного дослідження автора. Обґрунтованість висновків підтверджується їх узгодженістю з предметом і завданнями дослідження, а також несуперечливістю між теоретичними положеннями розділу 1, емпіричними результатами розділу 2 та прикладними рекомендаціями розділу 3.

Наукова новизна та основні результати, винесені на захист

Аналіз змісту дисертаційної роботи та опублікованих наукових праць здобувача дає підстави стверджувати, що основні положення, які визначають наукову новизну дослідження, одержані автором самостійно та достатньою мірою розкриті у відповідних розділах дисертації. Найбільш вагомим результатом, що претендує на новизну категорії «удосконалено» належать три взаємопов'язані наукові положення. По-перше, удосконалено архітектуру механізму державного забезпечення формування та розвитку ринку консалтингових послуг. По-друге, теоретико-методичний підхід до оцінювання економічної цінності консалтингових послуг. По-третє, науково-методичний підхід до оцінювання інформаційної визначеності ринку

консалтингових послуг. До результатів категорії «набули подальшого розвитку» віднесено чотири наукові положення. По-перше, теоретичні положення щодо організації інформаційного забезпечення державної економічної політики розвитку ринку консалтингових послуг. По-друге, теоретичні положення щодо систематизації консалтингових послуг у частині виокремлення додаткового комплексного виду – консалтингового супроводу релокації та адаптації бізнесу. По-третє, аналітичний підхід до дослідження структурно-динамічних змін ринку консалтингових послуг. По-четверте, напрями адаптації зарубіжного досвіду державної політики сприяння розвитку консалтингових послуг до умов України шляхом систематизації відповідних інструментів за критеріями.

Усі перелічені результати наукової новизни є взаємопов'язаними компонентами цілісного дослідження і в сукупності відповідають рівню кваліфікаційної роботи на здобуття ступеня доктора філософії.

Теоретичне та практичне значення результатів дослідження

Теоретичне значення дисертації полягає у розвитку наукових положень щодо сукупності економічних відносин, що виникають у процесі формування та розвитку ринку консалтингових послуг в Україні. Дослідження поглиблює доктринальне розуміння цілісного теоретико-методичного підходу до ідентифікації ринку консалтингових послуг як об'єкта державної економічної політики.

Практичне впровадження результатів дослідження підтверджено відповідними довідками, зокрема апробацією окремих теоретико-методичних положень дисертації Державним науково-дослідним інститутом інформатизації та моделювання економіки, а також використанням матеріалів дослідження в освітньому процесі.

Повнота викладу основних положень дисертації у наукових публікаціях та апробація результатів дослідження

Основні результати дослідження опубліковано в наукових працях, серед яких статті у фахових виданнях України. Апробацію результатів здійснено на представницьких вітчизняних та міжнародних науково-практичних конференціях, географія яких охоплює як українські наукові форуми, так і закордонні конференції європейського рівня. Ознайомлення зі змістом опублікованих праць здобувача дає підстави стверджувати, що вони достатньо повно і послідовно відображають основні наукові положення, винесені на захист, а їх кількість та якість відповідають установленим вимогам до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

Дисертаційна робота Місяйла Василя Михайловича є самостійно виконаною кваліфікаційною науковою працею. Аналіз змісту дисертації та супровідних публікацій свідчить про дотримання здобувачем принципів академічної доброчесності: у роботі коректно оформлено покликання на використані джерела, відсутні ознаки академічного плагіату, фабрикації чи фальсифікації результатів. Наукові положення, отримані автором особисто, обґрунтовані відповідно до вимог законодавства про авторське право.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Незважаючи на загальну позитивну оцінку роботи, вважаємо за доцільне звернути увагу на окремі положення дисертації, які мають дискусійний характер і потребують додаткового пояснення або обґрунтування:

1. У розділі 1. дисертації перелік чинників формування та розвитку ринку консалтингових послуг побудована навколо трьох визначальних чинників: економічних, інституційних та технологічних (с. 53). Виникає питання, чи розглядав автор можливість подальшої диференціації чинників формування та розвитку ринку консалтингових послуг залежно від галузевої належності чи інших умов?

2. У підрозділі 2.1. дисертації здійснено порівняльний аналіз вітчизняного ринку консалтингових послуг з європейським ринком та виявлено низку суттєвих відмінностей у структурі попиту між українським і європейським ринком (с. 89). Проте в роботі не наведено аналізу причин цих відмінностей, що можна було б зробити за критерієм критичності або інституційності, або ресурсних обмежень чи платоспроможності для ринку консалтингових послуг. Доцільно було б обґрунтувати причинно-наслідкові зв'язки виявлених диспропорцій та класифікувати чинники їх виникнення за ступенем впливу на подальший розвиток вітчизняного ринку консалтингових послуг.

3. У підрозділі 2.3 дисертації представлено оцінювання інформаційної визначеності ринку консалтингових послуг в Україні (с. 124). Автору варто було б докладніше розкрити, хто саме залучався як експерти для формування інформаційних компонент та яким чином забезпечувалася об'єктивність експертного оцінювання і стан інформаційного забезпечення, оскільки якість суджень безпосередньо впливає на достовірність оцінювання, шкалу інтерпретації та її відтворюваність іншими дослідниками.

4. У підрозділі 3.3 дисертації обґрунтовується необхідність активізації державної політики сприяння розвитку ринку консалтингових послуг за напрямками її удосконалення, шляхом створення єдиного інформаційно-

цифрового середовища, що дає змогу сформувати ефективну модель інформаційної взаємодії за принципом: «державні можливості підтримки → умови їх отримання → механізми практичної реалізації» (с. 151). Разом з тим механізм практичної реалізації описаний переважно на концептуальному рівні, на наш погляд цьому питанню в роботі варто було б приділити більше уваги.

Наведені зауваження є мають рекомендаційний характер і не ставлять під сумнів наукову та практичну цінність отриманих результатів.

Загальний висновок

Проведений аналіз дає підстави стверджувати, що дисертація Місяйла В.М. на тему «Державна економічна політика формування та розвитку ринку консалтингових послуг» є цілісним і самостійно виконаним науковим дослідженням. Автором розв'язано важливе науково-прикладне завдання, що полягає в обґрунтуванні теоретико-методичних засад та стратегічних напрямів державної економічної політики формування та розвитку ринку консалтингових послуг, а здобуті результати мають самостійне теоретичне і прикладне значення.

Дисертація відповідає вимогам, установленим Порядком підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (зі змінами, внесеними постановою від 03 квітня 2019 р. № 283), а також Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

З огляду на викладене, автор дисертації – Місяйла Василя Михайловича – за результатами публічного захисту заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка».

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри підприємницьких та
соціальних технологій
Уманський національний університет

Інна ЧЕРНЕГА

